

„Mägede iludus- kuninganna“ *comeback* Vanemuise lavale

TEKST ANU TONTS

FOTOD VIRGE RATASEPP, VANEMUISE ARHIIV

"Mägede iluduskuninganna" (1999).
Herta Elviste ja Liina Tennosaar.

Esimeses proovis 2022. aasta oktoobris.
Oskar Seeman ja Ragne Pekarev

Ain Mäeots ja Liina Tennosaar

1999. aastal esietendus Martin McDonagh' näidend „Mägede iluduskuninganna“ esimest korda Eestis ja Vanemuises. Mängukoht oli toona väike maja, lavastajaks Ain Mäeots, kunstnikutöö tegi Liina Unt ning laval olid Herta Elviste, Liina Tennosaar, Indrek Taalmaa ja Margus Jaanovits. Möödast on 24 aastat ja lavastaja Mäeots on jõudnud sama näidendi juurde tagasi. Seekord teeb kunstnikutöö Iir Hermeliin. Liina Tennosaar, kes toona mängis noorema naise Maureen rolli, võtab nüüd üle oma eelmise lavastuse partneri Herta Elviste mängitud Magi osa ning tema tütre Maureenina tuleb lavale Ragne Pekarev, Pato rollis on sel korral Ain Mäeots või Andres Mähar ja tema noorem vend Rayd Oskar Seeman.

„Mägede iluduskuninganna“ esietendus Iirimaal Galways 1996. aastal ning oli toona veel tundmatu Martin McDonagh' debüütnäidend, mis lennutas ta kiiresti kaasaegse näitekirjanduse pjedestaalide kõrgeimaile astmeile. Londonis kasvanud Iiri päritolu näitekirjaniku paljude näidendite tegevus toimub Iirimaal, erand pole ka „Mägede iluduskuninganna“, mis originaalis kannab pealkirja „The Beauty Queen of Leenane“. Musta huumoriga vürtsitatud lugu Leenane'i mägismaalt on ühtaegu nii koomiline kui traagiline, kahe naise – ema ja tütre – duell on eluline ja valus ning publikul on võimalik kaasa elada mõlema naise sisemuses toimuvale.

Ain Mäeots

Sa oled „Mägede iluduskuningannat“ korra elus juba lavastanud. Miks sa uuesti selle materjali poole pöördud ja kas seda hirmu pole, et kunagi tehtud lavastus hakkab uut lavastusprotsessi segama?

Sellel on väga selge ajend, õigemini on neid isegi mitu. Juhtus nii, et mõni aasta tagasi küsis mu poeg Tristan, kas oskaksin talle kooli tõlketöö jaoks mõnda ingliskeelset näidendit soovitada. Mingil põhjusel oli mul kohe riiulilt võtta „Mägede iluduskuninganna“ originaal. Lõin selle hetkeks lahti ja ei pannud enne käest, kui olin näidendi otsast lõpuni uuesti läbi lugenud – ehkki tean seda lugu peast, haaras lugu mind taas täiesti endasse! Ja siis meenus mulle üks episood tookordsest prooviperioodist. Ühes proovis, kui me Liina ja Hertaga mingit stseeni püüasime ja vaidlesime, ütles Herta järsku Liinale midagi sellist, et: „Sul on ju lihtne öelda, aga vaat kui paarikümne aasta pärast peaksid ise seda rolli mängima, siis saad ehk aru!“ Mille peale Liina teatas, et vot mängin jah – kui Ain lavastab! Muidugi olin ka mina käpp ja... siin me nüüd siis oleme! Ühesõnaga, lugedes tuli see kõik meelde ja tundsin, et nüüd on õige aeg käes.

Sul on selle 1999. aasta lavastusega kindlasti seotud palju emotsioone ja mälestusi? Minu mäletamist mööda võttis publik „Mägede iluduskuninganna“ omal ajal väga hästi vastu.

Täiesti ja absoluutselt! Lisaks on Martin McDonagh' st vahepeal saanud Oscari võitja ning tunnustatud filmistsenarist ja lavastaja. Aga tookord, kui näidend minuni jõudis, polnud Eestis temast veel peaaegu mitte keegi midagi kuulnud. Kumu põnevast näidendist jõudis ilmselt paari-päevase vahega Eestis mitme lavastajani, mäletan, et olin just Eesti Teatri Agentuurile teada andnud, et hakkab seda Tartus tegema, ja seejärel tuli ka ühelt teiselt lavastajalt agentuurile sooviavaldus seda lavastada, aga... olin paar päeva ette jõudnud.

Meil tekkis Hertaga kohe väga hea klapp. Mina olin noor, paar hooaega teatris olnud, aga ta võttis mu kiiresti omaks, hoidis ja aktsepteeris mind ka lavastajana. Saime temaga väga hästi läbi, ta oli mulle justkui... teatrivanaema. Koostööst Hertaga on mul väga head mälestused, kuradi liigutav on selle peale tagasi mõelda. Ta oli väga hea näitleja.

Meil tekkis Hertaga kohe väga hea klapp. Mina olin noor, paar hooaega teatris olnud, aga ta võttis mu kiiresti omaks, hoidis ja aktsepteeris mind ka lavastajana.

Jõuline, väga täpne, ei teinud kunagi midagi poolikult...

Liina Tennosaar ja Ragne Pekarev on mänginud päris paljudes sinu lavastustes. Mis teid seob?

Jah, kindlasti on Liina ja Ragne kaks sellist näitlejannat, kellega mul on hea klapp ja tore koos töötada. See aga ei tähenda, et protsess oleks koos nendega lihtne, kaugel sellest! Nad on mõlemad heas mõttes enda eest väljas, ei lase lavastajal mugavaks muutuda, ütlevad otse välja, kui miski ei sobi või ei meeldi. Nad on oma töös maksimalistid. Mulle see sobib ja meeldib.

Liina Tennosaar

Mis tunne on selle materjali juurde tagasi pöörduda?

Hoidsin end kodus enne proovide algust täiesti puhtana – ei vaadanud vana tekstiraamatut ega midagi, ehkki tean, kus ta mul on. Mõtlesin, et lasen tekstil ennast üllatada. Seda rolli vastu võttes ma tõepoolest veidi kahtlesin. Tundus, et me oleme korra juba nii toreda tüki teinud... see teise korra asi on ju alati veidi... ettearvamatu. Ega ma ei kujutagi praegu veel üldse ette, kuidas ma seda Herta rolli tegema hakkab. Nüüd, esimeses proovis näidendit lugedes avastasin, et täiesti tahtmatult teen järele mingit Herta intonatsiooni või ütlen nii, nagu Herta ütles, või... Ega ma ei tea, mis sellest kõigest saab.

Aga kuidas oli koos Herta Elvistega seda tükki teha, mis on meelde jäänud?

Ma ei tea, kas ma mäletan õigesti, aga minu meelest oli esimene proov 1. septembril ja ma läksin

sinna nagu laps koolitundi: olin Hertale astrid ostnud... See oli minu jaoks esimene tõsine töö koos Hertaga. Ma olin ju temaga Vanemuises töötades ennegi koos laval olnud, aga aukartus oli muidugi suur. Olin näidendi läbi lugenud ja mõtlesin endamisi, et kuidas ma küll sellist pisikest vanainimest nüüd väntsutama ja raputama hakkab... Eks ma kartsin, aga Herta võttis juba esimeses proovis kõik pinged maha ja ütles, et kui sa midagi teed, tee täiega ja küll ma ära kannatan, ära hoia end tagasi... See kõik oli kuidagi tore. Mäletan veel, et alati enne etendust – me olime väikeses majas ühes garderoobis – tegi Herta hääleharjutusi ja siis tahtis ta näidendi esimese stseeni kiiresti läbi lobi-seda. See esimene stseen on selline üksteise peale tigetsemine, paras näaklemine. Meie tookordne kostümeerija Kaie küsis ükskord ootamatult, et miks te alati enne etendust niimoodi tülitsete. Et kui te üldse omavahel läbi ei saa, siis ma võin teile eraldi garderoobid anda...

Üks asi on mulle selle lavastusega seoses veel väga eredalt meelde jäänud, ma pole midagi sellist kogenud ei enne ega pärast. Iga kord, kui etendus lõppes, oli saalis alati väga pikk vaikus, keegi ei plaksutanud. Ma nii mäletan, et meie ootasime Hertaga ühel pool lava taga ja poisid, Indrek ja Margus, olid teisel pool... vaatasime vastastikku ja Margus luges hääletult: „Üks, kaks, kolm...“ Ta jõudis vahel viiekümneni, enne kui plaksutama hakati. See vaikusehetk pärast etendust... ma pole midagi sellist hiljem kunagi kogenud.

Ragne Pekarev

Kui Vanemuises 1999. aastal „Mägede iluduskuninganna“ esimest korda lavale jõudis, ei olnud sina veel ei teatris ega teatrikoolis. Selgus aga, et kõigest hoolimata on ka sinul toonase lavastusega seotud mälestus.

Tulin pärast keskkooli endalegi üllatuseks Tartu ülikooli keemiat õppima. Ma ei mäleta, kui tihti ma siis teatrisse jõudsin, aga üks õhtu on eredalt meeles: istusin Vanemuise väikese maja saalis üsna ees paremal pool. Järgmine pilt, mida endast mäletan, on see, et kõik on ära läinud, saal on tühi, mina ikka istun ja ei suuda ega taha oma pisaratevoolu peatada. Pilg oma punastel kingadel ja valgetel sukkadel. Ühel hetkel puudutab mind keegi õlast ja küsib, et kas kõik on hästi. Vastan, et jah, ning tänan mõttes küsijat, et ta ei palunud mul

Ja nüüd alustame sama lavastajaga ja sama Liinaga, keda toona laval imetlesin, sellesama „Mägede iluduskuninganna“ proove.

lahkuda. Istun natuke veel ja tõusen. See, mida tol õhtul teatris nägin, oli „Mägede iluduskuninganna“. Ma olin siis vast 19-aastane.

Kolm aastat hiljem sain sisse lavakunsti-kooli ja seal veel neli aastat hiljem tutvusin Ain Mäeotsaga, kes oli siis Vanemuise draamajuht. Kohtusin temaga ühes Tallinna kohvikus, et rääkida Vanemuise teatrisse tööle tulemisest. Ja nüüd alustame sama lavastajaga ja sama Liinaga, keda toona laval imetlesin, sellesama „Mägede iluduskuninganna“ proove. Oleks keegi mulle 22 aastat tagasi, kui seal saalis istusin, seda öelnud... Tolsamal suvel ei võetud mind vastu Viljandi kultuuriakadeemiasse – minust ei saanud näitlejat.

Andres Mähar

On sul olnud varem kokkupuuteid „Mägede iluduskuningannaga“?

Minu seos „Mägede iluduskuningannaga“ on see, et 2013. aastal lavastas Tanel Jonas Vanemuises McDonagh' näidendi „Üksildane lää“ ja mina mängisin seal Valene'i. Valene'il on „Üksildases läänes“ tekst, kus ta ütleb, et Pato Dooley lõi talle labidaga pähe. Seesama Pato, keda ma nüüd „Mägede iluduskuningannas“ mängin. Maakera on ümmargune!

Oskar Seeman

Kõigil ülejäänud trupiliikmetel on 1999. aasta lavastusega seotud mõni mälestus. Kas ka sinul?

Mina olin 1999. aastal kaheaastane, sellest tingituna pole mul tookordse lavastusega seoses mingeid mälestusi. Aga suur McDonagh' fänn olen ma küll.